

УДК 353-049.5 (560.6)

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v044.2023.20>**В. О. Щербенко**

магістр політології,

факультет психології, політології та соціології

Національного університету «Одеська юридична академія»

БЕЗПЕКА ЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі регіональна політика формується під впливом глобальних трендів, у процесі взаємодії національних потуг та регіональних акторів з ними. З одного боку, на глобальному рівні утворюються новітні виклики безпеці, які є універсальними та повною мірою проявляються на регіональному рівні. З іншого боку, протягом десятиліть після розпаду СРСР у деяких регіонах формувались доволі специфічні загрози безпеці, які потенційно можуть значно погіршити глобальну безпекову ситуацію. Зокрема, проблема регіональної безпеки чорноморських країн актуалізується у зв'язку із російською широкомасштабною агресією, яка спричиняє загрози безпеці в усіх сферах – від військової та екологічної до інформаційної та продовольчої.

Незважаючи на те, що пошуки сучасної ефективної моделі регіональної безпеки тривають, слід виокремити основні проблемні блоки, які визначають її стан та перспективи. До них відносяться: 1) глобальна (геополітична) безпека; 2) регіональна безпека (у тому числі безпека Чорноморського регіону); 3) локальна безпека (кожної країни, яка входить до відповідного регіону); 4) індивідуальна безпека. Власне, саме останній рівень є визначальним. Виходячи із ліберальної політичної доктрини, саме безпека окремого індивіда є фундаментом системи міжнародного права та міжнародної безпеки.

Як зазначає І. Коваль «Політичні, економічні та культурні кордони, як правило, є відмінними від географічних; це стосується й Чорноморського регіону (ЧР)» [6, с. 4].

До країн Чорноморського регіону відносяться одинадцять країн. Передусім, це Україна, Грузія, Болгарія, Румунія, Туреччина, Росія. Це країни, які безпосередньо межують із Чорним морем. Але також до країн Чорноморського регіону відносяться Молдова, Албанія, Азербайджан, Вірменія, Греція. Чорноморський регіон є частиною Євроатлантичного регіону. Навколо Чорноморського регіону існують як заморожені конфлікти так і осередки «гарячої» фази військового протистояння. Усі вони утворились внаслідок розпаду СРСР (тому їх називають «пострадянські

конфлікти»), а головним чинником їх утворення стала російська політика.

Одним із головних викликів сучасності для країн чорноморського регіону є не лише військова, а й продовольча безпека. Комплексний підхід до поняття «безпеки» передбачає урахування не лише військового або інформаційного вимірів російської широкомасштабної агресії, а й визначення продовольчої кризи як регіональної проблеми, яка може дуже швидко створити жахливі наслідки для глобальної безпеки. Сучасні політичні процеси спричиняють необхідність переосмислення ролі Чорноморського регіону у зв'язку із новітніми викликами для безпеки на глобальному, національному та регіональному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Ґрунтовні наукові праці, присвячені регіональній безпеці у цілому та Чорноморському регіону зокрема, належать таким авторам, як К. Біла, В. Горбулін, М. Гладиш, С. Глебов, О. Давимука, С. Данилов, С. Жук, І. Коваль, Н. Корома, В. Мартинюк, І. Семиволос, М. Турів, Б. Парахонський, Г. Яворська.

Протистояння між «ідеалістами» та «реалістами» характеризує майже усю історію політичної думки. Ось як його визначає В. Шамраєва: «Представники ідеалістичної течії також наполягають на можливості досягнення вічного миру між людьми за допомогою використання кількох шляхів ефективного функціонування наявних механізмів регулювання міжнародних відносин: шляхом правового і морального регулювання світового політичного процесу; шляхом пов'язаним із самореалізацією історичної необхідності, що обумовлює забезпечення миру та безпеки між державами для досягнення високих темпів розвитку, процвітання та стабільності системи міжнародних відносин в цілому... І. Кант у своїх працях стверджував, що подібно тому, як базовані на протиріччях та користі відносини між людьми призводять до становлення правового суспільства, так і відносини між державами повинні в результаті еволюційного розвитку призвести в майбутньому до стану вічного та гармонійного миру із ефективними правовими механізмами його регулювання» [7, с. 91]. На зміну ідеалізму, як мейнстрімної

теорії у міжнародних відносинах, яка не змогла знайти відповідь на постання тоталітарних режимів – нацизму та комунізму, що й спричинило дві світові війни, приходиться концепція політичного реалізму. На думку О. Коломійця, одним із перспективних підходів щодо міжнародних відносин є конструктивізм: «Концептуальний підхід в теорії міжнародних відносин визначає застосування певних теоретичних парадигм залежно від досліджуваних наукових проблем. Серед фахівців-міжнародників світових шкіл і напрямів немає єдиної думки щодо їх оптимальної кількості. Однак сприйняття парадигми як засобу і форми наукової теорії є одним з видів пізнання. Певна парадигма у межах наукової методології має безпосередній дослідницький історичний період, власну ціннісну орієнтацію і внутрішню топологію. Парадигми зазначеного розділу політологічного вчення застосовуються з метою теоретичного осмислення, класифікації й узагальнення фактів, подій та процесів міжнародних відносин. Нині є перспективною парадигма соціального конструктивізму, разом з тим провідними залишаються такі концепції, як ідеалізм, реалізм, модернізм і глобалізм та антагоністичні до них» [2, с. 8].

Щодо регіональної безпеки, то слід виокремити декілька підходів до визначення її сутності. По-перше, з точки зору сфер (блоків), або просторів безпеки. Тут, окрім створення передумов для воєнної безпеки, необхідно наголосити на забезпеченні безпеки у економічній, гуманітарній, соціальній та політичній сферах. Пріоритетом на сучасному етапі є продовольча безпека, особливо у Чорноморському регіоні. По-друге, відносно рівнів безпеки. Виділяють національний, регіональний та глобальний рівні безпеки. На національному рівні відбувається концептуалізація безпеки для окремої держави, яка впроваджується у процесі діяльності інститутів та взаємодії з іншими державами та наддержавними утвореннями. Так, безпека у Чорноморському регіоні залежить від узгоджених дій між Україною, Молдовою, Грузією та США, НАТО (до складу якого входять Туреччина, Румунія, Болгарія), ЄС (Греція, Румунія, Болгарія). Водночас, на глобальному рівні взаємодії від безпеки у Чорноморському регіоні залежить розвиток Середземномор'я та усього євроатлантичного регіону.

Крах радянського табору на початку 90-років ХХ століття став основою для появи та розвитку теорії глобалізації, яка наголошувала на поширенні принципів демократії та ринкової конкуренції у всьому світі. У цілому, постбіполярний світ характеризується плюралізмом підходів щодо визначення сутності регіональної безпеки.

Формулювання мети статті. Метою статті є визначення сучасного стану та перспектив розвитку безпеки чорноморського регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Генеза безпекових загроз у цьому регіоні, яка відбувалась після 1991 року, пройшла декілька етапів. Для України точками біфуркації регіональної безпеки стали: 1) інформаційна війна, яку вела російська пропаганда з 1999 року; 2) гібридна війна, яка розпочалась з вторгнення на територію незалежної держави та анексією територій України та, 3) широкомасштабна війна, яку країна-агресор веде з 24 лютого 2022 року проти України. Усі ці етапи, які послідовно розгортались, переконливо довели, що Чорноморський регіон є одним із ключових для Євразії не лише з точки зору військової безпеки, але й для економічної, продовольчої та інших видів безпеки.

Війна чітко розмежувала усі країни Чорноморського регіону. З одного боку опинились країни демократичного табору, які стали членами НАТО та/або ЄС, з іншого боку – країна-агресор. Визначальна роль належить Україні. Членами НАТО є Туреччина, Болгарія та Румунія. Також у регіоні є країни-партнери НАТО (Грузія, Молдова, Україна). З точки зору країни-агресора, контроль над Чорним морем відкриває перспективи захоплення усього європейського континенту. У такому випадку, під першочергову загрозу підпадають Балкани, країни Центральної Європи.

Чорноморський регіон стає ключовим для регіональної та глобальної безпеки. На сучасному етапі відбуваються зміни у геополітичній структурі Чорноморського регіону. Вони є досить динамічними та обумовлені суттєвим зниженням військового потенціалу країни-агресора внаслідок знищення частини російського чорноморського флоту та у цілому успішної оборони України. Особливо слід відзначити масштабну операцію України щодо безпеки судноплавства у Чорному морі, що дозволяє вирішувати глобальну проблему продовольчої безпеки. Також посилюються інтеграційні тенденції з боку ЄС щодо Молдови та України та з боку НАТО щодо України та Грузії. Наведемо цитату: «Інтереси країн регіону формуються в більш широкому, ніж безпосередньо регіональний, геополітичному просторі та великою мірою визначаються їх належністю до макрорегіональних утворень, насамперед ЄС і НАТО, які є самостійними гравцями в регіоні. Окреме місце посідають такі макро-регіональні утворення, як СНД та ОДКБ. Домінуючу роль у них відіграє Росія, яка використовує ці організації з метою утримання країн-учасниць у сфері свого впливу... З іншого боку, на позиції країн регіону відчутний вплив справляють ЄС, США і НАТО – як присутні тут глобальні гравці із власними інтересами в регіоні... Чорноморський регіон є важливою геополітичною зоною, яка може бути використана його суб'єктами як плацдарм або для розширення

власного впливу, або стримування впливу інших на ситуацію в навколишніх регіонах (Каспійсько-Кавказький, Центральна Азія, Близький Схід, Балкани). Головними суб'єктами, що претендують на домінування в Чорноморському регіоні є Росія, США, ЄС і НАТО. Останнім часом до них приєдналася Туреччина, яка на фоні стрімкого економічного зростання і зміцнення військового потенціалу проводить активну політику з набуття статусу регіонального лідера» [5, с. 3].

Сучасна ситуація у Чорноморському регіоні характеризується військовим протистоянням України широкомасштабній збройній російській агресії. У цих умовах кожна країна регіону вибудовує власну стратегію – від ролі пасивного спостерігача, наляканого російською агресією (яку обрали деякі пострадянські країни регіону) до активної підтримки спротиву України з боку демократичних країн. В руках України, без перебільшення, знаходиться доля Чорноморського регіону. Політика безпеки країн Чорноморського регіону вибудовується із чітким усвідомленням того, що спричинені російською збройною агресією негативні наслідки будуть ще багато років впливати на регіональну та глобальну політику. Ці наслідки мають не лише економічний, військовий чи політичний вимір. Головне – російська агресія поставила під питання довіру між різними країнами, яка так важко вибудовувалась після розпаду СРСР та закінчення Холодної війни.

Погодимось із авторами аналітичної записки Національного інституту стратегічних досліджень у тому, що саме пострадянський характер більшості країн Чорноморського регіону у сукупності із авторитарним російським режимом є головним чинником турбулентності. Як зазначає Б. Параконський: «Проблеми регіону значною мірою обумовлені характерною для пострадянського світу конкуренцією різних цивілізаційних та світоглядних систем цінностей – демократичних, якими керується Захід і більша частина світу, та авторитарно-репресивних, взятих на озброєння у РФ та які ще мають значну вагу у низці країн регіону. Провал євразійського проекту означає для РФ фактичну втрату статусу великої держави та підриє існуючого політичного режиму. Отже для Кремля стає вкрай важливо показати неефективність проекту європейського, для чого включається у дію весь арсенал засобів впливу від дипломатичних та політичних до підриєвних і воєнних. Інтеграція країн регіону у європейську спільноту, налагодження систем партнерства з технологічно розвиненими країнами Заходу, включно з розширенням євроатлантичного простору безпеки на країни регіону значно сприяє утворенню засад їх динамічного та поступального розвитку, органічного включення у глобалізований світовий порядок. Але на заваді цим процесам постають

внутрішні суперечності розвитку, які вміло використовують певні зовнішні сили, не зацікавлені у стабільності регіону» [4].

Саме тому політика України у Чорноморському регіоні має включати ефективне протистояння збройній агресії, а також – потужні кроки щодо подальшої інтеграції до глобальної світової системи (економічної, військової, політичної, соціокультурної тощо). Щодо внутрішньополітичного консенсусу, то українське суспільство свій вибір зробило – це європейська та євроатлантична інтеграція, яка закріплена у Конституції України. Особливо слід акцентувати на підвищенні соціальної та економічної ролі й політичної ваги середнього класу в Україні. Адже, саме середній клас є рушієм демократії та ринкової економіки. Погодимось із наступною думкою: «Середній клас – це репрезентант суспільного інтересу. Представники середнього класу мають право говорити від імені більшості суспільства. Цей висновок з'явився як результат історичного розвитку сучасних європейських демократій. Саме тому класичне визначення демократії як режиму правління середнього класу є цілком виправданим. Але це визначення потребує суттєвого уточнення та доповнення в умовах розвитку капіталістичних відносин. Інакше голос середнього класу буде слабким, а майбутнє демократії – примарним» [9].

Але у сучасних умовах Україна має довести всьому світу своє право на суб'єктність, відстояти саме цей вибір в умовах війни із російськими загарбниками. Загрози безпеці у Чорноморському регіоні посилюються через загальну невизначеність результатів протистояння між двома геополітичними потугами – авторитарними диктатурами й демократичним світом. На підтвердження цього наведемо цитату: «Сучасний світ виявився неспроможним подолати істотні суперечності свого існування. Процеси, пов'язані із закінченням «холодної війни», сприяли формуванню нових викликів у системі міжнародної безпеки. Такі країни, як США, намагаються дотримуватися стратегії лідерства, формуючи власну модель управління процесами світового розвитку. Певні амбіції щодо посилення власних впливів у глобальному вимірі має Китай. Зрозуміло, що навряд чи відмовлятиметься від імперської традиції і Російська Федерація. Загострюється конкуренція між РФ та ЄС за вплив на пострадянському просторі... Орієнтуючись на європейську модель розвитку, Україна позиціонує себе як європейську державу, спроможну зробити вагомий внесок у розбудову європейської економічної, політичної та безпекової систем» [3, с. 5].

Саме Чорноморський регіон став стратегічним перехрестям цивілізаційного протистояння між демократичним світом та диктатурами. У цьому протистоянні особлива роль належить безпеко-

вим структурам демократичних країн. Йдеться, передусім, про НАТО. Вперше після завершення холодної війни НАТО має довести своє лідерство щодо захисту демократичного ладу у Чорноморському регіоні.

Як зазначає болгарський політолог П. Атанасов, констатуючи включеність Чорноморського регіону до сфери безпекової відповідальності НАТО: «Чорноморський регіон має надзвичайно важливе значення для Європи, будучи великим і стратегічним перехрестям східно-західного і північно-південного коридорів. Багато експертів вважає, що той, хто контролює або домінує в Чорному морі, легко може поширити свій вплив на європейський континент, передусім на Балкани і Центральну Європу, але також і на Східне Середземномор'я, Південний Кавказ і північну частину Близького Сходу... У цьому регіоні розташовані три країни – члени НАТО (Болгарія, Румунія і Туреччина) і низка країн-партнерів НАТО, тому будь-яка нестабільність або ворожнеча в цьому регіоні безпосередньо впливає на Альянс... Поряд із застосуванням звичайної військової сили Росія застосовує в цьому регіоні асиметричні засоби війни, спрямовані на створення проблем і перешкоджання здійсненню суверенних рішень країн щодо процесів демократизації і євроатлантичної інтеграції» [1].

На особливу увагу заслуговує визначення напрямків російського впливу щодо дестабілізації у Чорноморському регіоні та глибокий аналіз напрямків протидії. Зокрема, йдеться не лише про безпосередньо військові загрози, а й про інформаційну пропагандистську кампанію.

Висновки. Слід відзначити, що Чорноморський регіон навіть у часи Холодної війни характеризувався досить високим рівнем безпеки. Цьому сприяв військовий паритет між СРСР та НАТО у цьому регіоні. Але російська широкомасштабна агресія змінила ситуацію та засвідчила прагнення країни-агресора до розширення власної сфери впливу. Для ефективного протистояння російській агресії необхідно посилити національну безпеку України за декількома напрямками (блоками). Залишимо за дужками необхідність посилення армії та флоту задля перемоги. Адже, це є очевидним як для громадян України, так і для партнерів із США, ЄС та НАТО. Натомість, працюючи над перемогою, необхідно також розуміти подальші стратегічні кроки.

По-перше, запорукою безпеки для України є стратегічна взаємодія та перспективна інтеграція із двома глобальними потугами – НАТО та ЄС. З цією метою необхідно продовжувати внутрішньополітичні реформи: демократія та ринкова економіка є умовою європейської та євроатлантичної інтеграції для України. Це передбачає розширення простору політичних свобод грома-

дян, встановлення верховенства права, демонополізацію та деолігархізацію економіки. Також середній клас відіграє важливу роль у геополітиці, обираючи шлях європейської та євроатлантичної інтеграції, при цьому пам'ятаючи, що саме проти представників середнього класу була спрямована імперська та радянська колонізація. Акцентуймо увагу: «В Україні середній клас є основним колективним актором демократизації, який зазнавав важких випробувань, перетворюючись із зубожілої радянської інтелігенції та напівкримінального бізнесу на клас підприємців, публічних інтелектуалів та службовців. Протягом тривалого часу середній клас зазнавав утисків, як від імперської так і від радянської влади, а колоніалізм повною мірою проявляв себе у пригнобленні та знищенні саме середнього класу у селах та містах України [8, с. 164].

По-друге, Україні потрібно визначити власне місце у економіці регіону. Передусім, йдеться про ефективне використання власного розташування – на перетині торгівельних шляхів та енергетичних потоків (нафтопроводів та газопроводів). Необхідно продовжувати розвиток транспорту, логістики; особливу увагу слід приділити основним транспортним коридорам, які проходять через Україну та розвитку портів «великої Одеси». Питання продовольчої безпеки й надалі буде залишатись «козирем» України. Також це передбачає інвестиції у розвиток туристичної сфери, спрощення візового режиму, впровадження європейських стандартів у інвестиціях та туризмі.

По-третє, безпекові виклики у Чорноморському регіоні не обмежуються російською війною проти України. Залишаються на порядку денному невизнані та/або анексовані внаслідок російських агресивних дій території, терористичні загрози, потоки нелегальних мігрантів, прикордонні конфлікти тощо. Україна має брати активну участь у подоланні цих загроз безпеці та вирішенні конфліктів.

Література

1. Атанасов П. Чорноморський регіон: стратегічне перехрестя. *NATO REVIEW*. 25 травня 2018. URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2018/05/25/chornomors-kij-regon-strategchne-perehrestya/index.html>
2. Коломієць О. В. Особливості системи міжнародної безпеки в умовах глобалізації : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.004. Одеса: Нац. ун.-т «Одеська юридична академія», 2015. 36 с.
3. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Актуальні виклики та загрози регіональній безпеці: висновки для України: : аналіт доп. / заг. ред К. А. Кононенко. Київ : НІСД, 2014. Вип. 6. Сер. «Національна безпека». 48 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-01/Reznikova_bezpeka-0f5c2.pdf

4. Парахонський Б.О. Чорноморський регіон: виклики та загрози регіональній безпеці: Аналітична записка. *Національний інститут соціальних досліджень. Серія «Міжнародні відносини» № 5, 21.12.2015.* URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/chornomorskiy-region-vikliki-ta-zagrozi-regionalniy-bezpeci>

5. Проблеми Криму в контексті регіональної безпеки. *Національна безпека і оборона.* 2011. № 4-5. С. 2-59.

6. Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники, стратегії майбутнього / За заг. ред. О.І. Брусіловської, В.А. Дубовика, І.М. Ковалю. Одеса: Одеський нац. ун.-т ім. І.І. Мечнікова, 2020. 176 с.

7. Шамраєва В. М. Основні теоретичні підходи до дослідження еволюції концепту міжнародна безпека. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Краєзнавство. Туризм.* 2018. Вип. 8. С. 88-94.

8. Яковлев Д. Європейський вибір середнього класу в Україні. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 1. С. 163-165.

9. Yakovlev D., Vorovyk L., & Diachenko O. The voice of the middle class and economic democracy in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies.* 2022. № 8 (3). P. 220–227. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2022-8-3-220-227>

Анотація

Щербенко В. О. Безпека Чорноморського регіону: сучасний стан та перспективи розвитку. – Стаття.

Сучасний стан регіональної безпеки у Чорноморському регіоні характеризується новими викликами та загрозами, які обумовлені російською широкомасштабною агресією проти України та напряду пов'язані із нею. Задля пошуку адекватних відповідей на ці загрози, необхідно звернутись до історичного контексту та теоретичного виміру регіональної безпеки.

Виокремлено парадигму «людської безпеки», теорію кооперативної безпеки та теорію демократичного миру як складові теоретичного обґрунтування регіональної безпеки. Визначено підходи до визначення сутності регіональної безпеки: 1) з точки зору сфер (блоків), або просторів безпеки (військова безпека, безпека у економічній, гуманітарній, соціальній та політичній сферах); 2) рівні безпеки (національний, регіональний та глобальний).

До основних проблемних блоків міжнародної безпеки віднесено: 1) глобальна (геополітична) безпека; 2) регіональна безпека (у тому числі безпека Чорноморського регіону); 3) локальна безпека (кожної країни, яка входить до відповідного регіону); 4) індивідуальна безпека.

Серед сучасних впливових теорій регіональної безпеки виокремлено на таких теоріях, як: ідеалізм, реалізм, функціоналізм та неофункціоналізм, інституціоналізм та неоінституціоналізм (зокрема, історичний, соціологічний, дискурсивний інституціоналізм, інсти-

туціоналізм раціонального вибору), теорію глобальної безпеки тощо.

Наголос зроблено на необхідності пошуку нових теорій, які здатні дати не лише теоретичну оцінку та обґрунтування і пояснення процесів, які руйнують усталену систему міжнародної та регіональної безпеки, а й запропонувати дієву та ефективну модель прикладного конструювання системи безпеки у сучасних умовах.

У сучасних умовах у Чорноморському регіоні реалізується конфронтаційна модель. Усі без винятку країни Чорноморського регіону відчують загрози з боку ядерної держави. І не лише країнам цього регіону. Йдеться про загрози для усього Балто-Чорноморського регіону, країни якого активно шукають протидію загрозам.

Саме завдяки активному спротиву українського суспільства, яке консолідувалось навколо демократичних цінностей та захисту Європи від російської широкомасштабної агресії, є шанс подолання кризи європейської моделі безпеки, зміцнення оборонного потенціалу демократичних країн та підвищення ролі НАТО у Чорноморському регіоні.

Ключові слова: регіональна політика, регіональна безпека, чорноморський регіон, політичний процес, індивідуальна безпека, ідеалізм, реалізм, конструктивізм.

Summary

Shcherbenko V. O. Security of the Black Sea region: current state and development prospects. – Article.

The current state of regional security in the Black Sea region is characterized by new challenges and threats that are caused by and directly related to Russia's large-scale aggression against Ukraine. In order to find adequate answers to these threats, it is necessary to turn to the historical context and the theoretical dimension of regional security.

The paradigm of "human security", the theory of cooperative security and the theory of democratic peace are singled out as components of the theoretical framework of regional security. Approaches to defining the essence of regional security are defined: 1) from the point of view of spheres (blocks) or security spaces (military security, security in the economic, humanitarian, social and political spheres); 2) security levels (national, regional and global).

The main problematic blocks of international security include: 1) global (geopolitical) security; 2) regional security (including the security of the Black Sea region); 3) local security (of each country that is part of the relevant region); 4) individual security.

Among the modern influential theories of regional security, such theories as: idealism, realism, functionalism and neo-functionalism, institutionalism and neo-institutionalism (in particular, historical, sociological, discursive institutionalism, rational choice institutionalism), the theory of global security, etc. are singled out.

Emphasis is placed on the need to find new theories that are able to provide not only a theoretical assessment and justification and explanation of the processes that destroy the established system of international and

regional security, but also to offer an effective and efficient model of the applied design of the security system.

In modern conditions, the confrontational model is implemented in the Black Sea region. All the countries of the Black Sea region, without exception, feel threatened by a nuclear state. And not only to the countries of this region. We are talking about threats to the entire Baltic-Black Sea region, whose countries are actively seeking to counter the threats.

It is thanks to the active resistance of Ukrainian society, which has consolidated around democratic values and the protection of Europe from Russian large-scale aggression, that there is a chance to overcome the crisis of the European security model, strengthen the defense potential of democratic countries and increase the role of NATO in the Black Sea region.

Key words: regional policy, regional security, Black Sea region, political process, individual security, idealism, realism, constructivism.